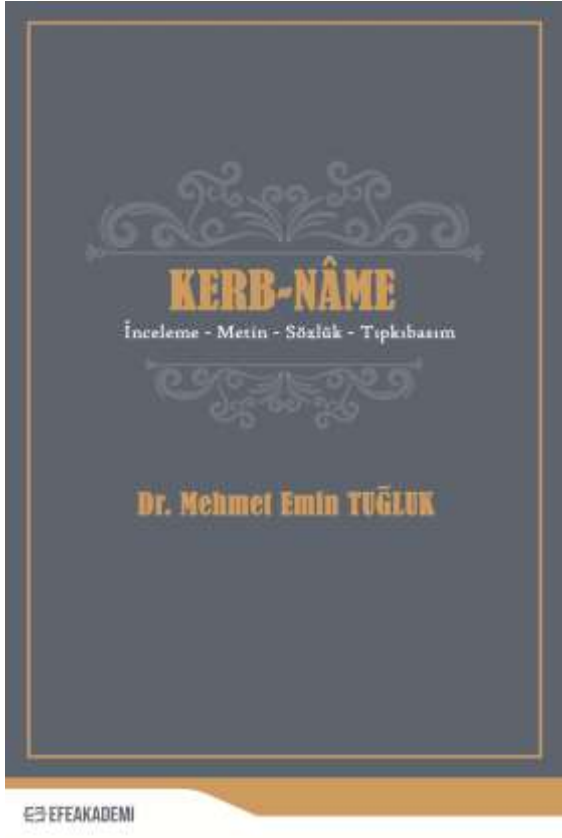

KERB-NÂME
(İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)
(ISBN: 978-625-7957-23-6; İstanbul; Efe Akademi Yayınları; Yıl: 2020; Sayfa Sayısı 340)

Özkan CİĞA¹

Türk edebiyatında ilk dönemlerde sözlü anlatım biçimlerinin örnekleri olarak karşımıza çıkan destan, efsane, masal ve hikâye gibi edebî türlerden bazıları, sonraki dönemlerde yazılı forma kavuşarak günümüze kadar ulaşmıştır. Sözlü ve yazılı olarak ele alınan bu eserler, meddah, müellif veya müstensihler vasıtasıyla nesilden nesile aktarılmıştır. Daha çok din, tarih, ahlak, gelenek ve sosyal hayatı anlatma ve öğretme gayretiyle oluşturulan bu eserler, geniş bir kitleye hitap ettiği için olabildiğince sade bir üslupla anlatılmıştır/yazılmıştır. Öğreticiliğinin yanı sıra edebî zevke de hitap eden bu eserler, bir bakıma bağlı bulunduğu topluluğun kültür belleği konumundadır.

Bu eserler arasında yer alan hikâyeler, içeriğine ve işleniş amacına uygun olarak gazavat-nâme, menakıb-nâme veya genel anlamda hikâye başlıklarını alır. Asırlardan beri anlatılagelen bu hikâyeler, tarihî olay ve şahsiyetleri konu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ozkanciga@hotmail.com ORCID: 0000-0002-7081-4507

edindiği gibi tamamen hayalî olay ve kahramanlar etrafında gelişen çeşitli kurgulardan da oluşur. Bu bağlamda, anlatılan veya kaleme alınan *Dede Korkut*, *Dânişmend-nâme*, *Saltuk-nâme*, *Hamza-nâme*, *Battal Gâzî*, *Kıssa-i Seyyid Cüneyd ve Reşîde-i Arab*, *Hikâye-i Kesikbaş*, *Hikâye-i Gögercin*, *Ceng-nâmeler*, *Pend-nâmeler*, *Kırk Vezir Hikâyeleri* gibi daha pek çok hikâye kültürün aktarılmasında etkin bir rol üstlenir.

Bu hikâyeler, Türk edebiyatının çeşitli disiplinlerinde çalışma konusu olduğu gibi Türk dili ve klasik Türk edebiyatı sahasında da araştırmacıların ilgi odağı hâline gelmiştir. Araştırmacılar, manzum veya mensur olarak kaleme alınan bu hikâyeler üzerinde çeşitli incelemelerde bulunmuş ve kültür dinamiklerinin unutulmamasına büyük bir katkı sunmuştur.

Günümüzde pek çok örneğine rastlayabileceğimiz bu değerli incelemelerden biri de Dr. Mehmet Emin Tuğluk tarafından hazırlanan *Kerb-nâme (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)* adlı çalışmadır. 2020 yılında Efe Akademi Yayınları'ndan çıkan bu eser, toplam 340 sayfadan oluşmaktadır. Tuğluk, bu çalışmasında edebiyatımızda büyük bir öneme sahip olan Kerb Gâzî'nin kahramanlıklarının anlatıldığı hikâyeleri dil ve edebiyat açısından incelemektedir.

Eserin giriş bölümünde "İçindekiler" bilgisi yer alırken devamında araştırmacının iki sayfalık ön sözü bulunmaktadır. "Ön söz"de, hikâyelerin Türk edebiyatındaki yeri ve öneminden bahsedildikten sonra Kerb Gâzî'nin destansı kahramanlıklarının anlatıldığı Kerb-nâme'nin içeriği hakkında kısaca bilgi verilmektedir. Buna göre Kerb-nâmeler, "Hz. Ali'nin Benî Hanîfe esirlerinden olan eşi Havle binti Cafer el-Hanefiyye'den olan oğlu Muhammed b. Hanefiyye etrafında şekillenen eserlerdir." (2020:1) Ön sözün devamında çalışmanın detaylarına yer verilmektedir. Çalışma giriş, inceleme, çeviri yazılı metin, sözlük, özel adlar dizini ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır.

Kitabın giriş bölümünün ilk başlığı altında Kerb Gâzî'nin hayatına dair bilgiler yer almaktadır. Tuğluk tarafından incelenen Kerb-nâme'de, Kerb Gâzî'nin Hz. Ali'nin Benî Hanîfe esirlerinden olan eşi Havle binti Cafer el-Hanefiyye'den olan oğlu Muhammed bin Hanefiyye'nin ordu komutanı olduğu ayrıca Benî Âd ve Benî Hayy kabile erenleriyle beraber anıldığı dile getirilir (2020:1-2). Kerb-nâme'nin başka bir nüshasında ise Kerb Gâzî'nin sahabelerden *Yemenli Ma'dikerib*'in oğlu olduğu bilgisi yer almaktadır (Yılmaz vd. 2017: 2346). Tuğluk, araştırmacının sonunda ise Kerb Gâzî'nin kim olduğu hakkında kesin sonuca ulaşılmadığını ifade etmektedir (2020:1-2). Giriş bölümünün devamında Kerb-nâme hakkında genel bilgilere yer verilmektedir. Bu kısımda, incelenen eserin nüshası detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Buna göre incelenen eserin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Bölümü Yazma Eserler Koleksiyonu Deposu MC_Yz_K.000274 demirbaş numarasında ve T813 KIS 1076 H1 yer numarasında *Kıssa-i Kerb Gazi veya Hikâye-i Muhammed Hanefî* adıyla kayıtlı olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Şekil yönünden de incelenen bu nüsha toplam 105 varak ve 19 satırdan oluşmaktadır (2020:2-4). Eser hakkındaki genel bilgilerden sonra eserin türüne dair bilgilere yer verilmiştir. Çeşitli kütüphanelerde farklı isimlerle anılan bu eserin, Kerb-nâme şeklinde ayrı bir tür olarak değerlendirilebileceği de ayrıca ifade edilmiştir (2020:5). Giriş bölümünün devamında eserin müellifinin

“Cihângîrli Muhammed Ârif” olduğu, 1076/1665 yılında istinsah edilen eserin müstensihinin adının ise “Mustafa ibn Ömer el-Bevvâb” olduğu zikir edilmiştir (2020:6). Giriş bölümünün son başlığı altında eserin konusu özet olarak sunulmuştur. Buna göre Kerb Gâzî'nin cenklerini konu edinen hikâyeler, “Hoca Amr'ın oğlu Ümeyye-i Ayyâr'a Behnâm Şah'ın tahtı önündeki yüzlerce altın turunçlardan birini getirip getiremeyeceğini sorması ve devamında aralarında geçen bir sohbetle başlar.” (2020:6) Sohbetin akabinde savaş davulları çalınır ve Kerb Gâzî ile Tûl-ı Zengî arasında büyük bir mücadele gerçekleşir. Hikâyenin devamında savaşarak çeşitli coğrafyaları gezen Kerb Gâzî, sonunda Tûl-ı Zengî ile karşılaşır ve hikâye burada sona erer (2020:7).

Özelde Kerb Gâzî'nin savaş meydanlarındaki kahramanlığının anlatıldığı bu hikâye, genelde bir topluluğun doğruları, yaşam koşulları; din, dil, tarih, coğrafya, edebiyat ve gelenek ekseninde edebî bir zevkle bütünleşerek insanlığa bir miras olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında araştırmacının günümüz edebiyatına kazandırdığı bu eserin kıymeti daha iyi bir şekilde anlaşılır.

Eserin giriş bölümünden sonra yazım ve dil bilgisi bağlamında ayrıntılı izahlar ve çok sayıda örnek içeren “İnceleme” bölümü yer alır. İnceleme, “İmlâ (Yazım) Özellikleri”, “Ses Bilgisi” ve “Şekil Bilgisi” başlıklarından oluşmaktadır. “İmlâ (Yazım) Özellikleri” başlığı altında eserde yer alan kelime örneklerden hareketle ünlülerin yazımı, ünsüzlerin yazımı ve şeddenin kullanımına dair bilgiler verilir (2020:8-16). “Ses Bilgisi” kısmında detaylı alt başlıklar ile birlikte kelime örnekleri üzerinden ünlü harflerdeki ses olayları, ünsüz harflerde yer alan değişme, türeme, düşme, ikizleşme, benzeşme ve yumuşama izah edilir. “Şekil Bilgisi” başlığı altında ise sırasıyla eserde yer alan kelime ve cümlelerden hareketle isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve fiiller ayrıntılı bir şekilde açıklanır. Bu hususlar anlatılırken sürekli, eserin yazıldığı dönemdeki imlâ özelliklerine ve dil yapısına vurgu yapılır. Yazım ve dil bilgisi hususunda pek çok kelime ve ek örneklerine rastlayabildiğimiz bu çalışma, Türk dilinin gelişim evrelerini göstermesi açısından da önemlidir.

Kitapta yer alan “İnceleme” bölümünün devamında “Notlar” yer alır. Araştırmacı, burada metni incelerken müstensih kullanmış olduğu yazım ve imlâyâ dair birtakım önemli gördüğü hususlara değinmiştir. Ayrıca söz konusu eserin çeviri yazıya aktarımı esnasında uyguladığı esasları anlatmıştır (2020:71-75). Bu bölümde, araştırmacının metnin okunması esnasında dikkat ettiği hususları, “Notlar” başlığı yerine farklı bir başlık altında vermesi daha uygun olurdu.

“Notlar” kısmından sonra çalışmaya konu olan eserin çeviri yazılı metni yer alır. Metin okuma sırasında varak ve satır numarasının verilmesi metnin takibi açısından okura büyük kolaylık sağlar. Ancak metnin bağlama uygun bir şekilde paragraflara bölünmemesinin metni okuma sırasında okuru yorabileceğini düşünmekteyiz. Metnin devamında “Sözlük” yer alır. Anlamın yanı sıra kelime kökenleri ile kelimelerin eserde yer aldığı varak ve satır numaraları, araştırmacılar için örneklere ulaşma hususunda yardımcı olur. Sözlükten hemen sonra ise “Özel Adlar Dizini” bulunmaktadır. Şahıs, yer, din ve kabile adı gibi özel adların yer aldığı dizin, hikâyenin hangi coğrafyada ve hangi şahsiyetler etrafında geliştiğini görmek adına büyük bir öneme sahiptir.

Özel adlar dizininden sonra, kaynakçaya ve akabinde eserin tıpkıbasımına yer verilir. Eserin tıpkıbasımının kitaba eklenmesi bu eser üzerine incelemelerde bulunmak isteyen araştırmacıların nüsha teminindeki sıkıntılarını bertaraf etmiştir.

Dr. Mehmet Emin Tuğluk'un dil, tarih ve edebiyat açısından büyük öneme sahip *Kerb-nâme (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)* adlı kitabının oldukça zahmetli bir çalışmanın ürünü olduğu görülür. Tuğluk'un, eseri tarihin izbe sayfaları arasından kurtarıp günümüz edebiyatına kazandırarak dil ve edebiyat yönünden detaylı bir şekilde incelemesi dikkate şayandır. Araştırmacının özellikle metnin doğru okunup anlaşılması adına olabildiğince titiz davrandığı görülmektedir. Temennimiz kültür hazinemizin farkına varıp bu gibi eserlerin neşrinin daha da artması ve günümüz gençliğine ulaştırılmasıdır. Bu değerli eserlerin sadece araştırmacılar tarafından değil, geniş bir halk kitlesi tarafından da okunup anlaşılması adına sadeleştirilmesi sonraki aşamada ise sinemaya uyarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen Kerb-nâme gibi metinlerin bir araya getirilip küllî bir çalışmayla neşredilmesi ve sadeleştirilerek günümüz edebiyatına kazandırılması şüphesiz Türk kültür ve edebiyatı adına büyük bir hizmet olacaktır.

KAYNAKÇA

Tuğluk. M. Emin (2020). Kerb-Nâme (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Okuyucu. Cihan (1994). "Manzum Halk Hikâyelerinin Yeni Bir ÖrneĖi Kerbnâme." *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Hikmet Tanyu'nun Aziz Hatırasına) S.5, s.175-202.*

Yılmaz. Kadriye, Canyıldiran. Ayşegül ve Gezer. Hatice (2017). "Kıssa-i Kerb Gâzî ve Hikâye-i Muhammed Hanefî'nin Mensur Bir Nüshası." *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 6 (4), s. 2344-2361.*

